

Böröczki Csaba

A KABÁT

Három terítéket rakok ki, egyet a gyereknek, egyet magamnak, egyet Jánosnak. János helyén csak a kabátja van most, de János bármikor hazajöhet. A tojáslevesből csak kettőnknek szedek, de a kásából a kabát is kap. Két hónapja és tizenegy napja teríték hármunknak, azóta, hogy a Nyugati pályaudvaron a hirdetőtáblára fel volt tűzve a holtak névsora, és ott nem láttam az én Jánosom nevét. János bármelyik nap hazatérhet, hogy megtöltse a kabátot.

Ha nem boldogult meg, akkor bizony hadifogságban van, mondja Tódor sógor. Ha pedig hadifogságban van, akkor bizony fel kell kötnie a gatyáját, a muszkáknál nagyon kemény a hadiélet.

Bólintok, hiszek Tódor sógornak, mert ő is megjárta a frontot, még ha csak kis ideig is, mert amikor leugrottak a vonatról, és megásták a lövészárkot, és amikor a hadnagy rohamot vezényelt, a Tódor összeszorított foggal a lábára irányította a Mannlichert. A mankót már megszokta. Hiszek Tódor sógornak, és még jobban hiszek a tisztelendőnek, és a legjobban a szentséges Szűz Máriának, aki mellé ki van függesztve az én Jánosom képe, a hitvesi ágy fölé.

Ilona, bizony azt mondom, vedd fel a hadiözvegyeknek járó segélyt, de én egyre csak a földet nézem, a fejem ingatom, tudom, hogy János még él, tudom, és ameddig ő oda van az orosz fronton, a kabát figyelmeztet, hogy van férjem, rajta van a János boltszaga, a kifli, a briós, ami még a Nagy Hárború előtt volt, és az a boltszag talán egyre kevésbé érezhető, de még mindig jobb egy ilyen kabát, mint az ideiglenes özvegység.

Miután János elment, nyolc hónapig béreltem a péküzletet, hajnalban keltem, gyúrtam, sütöttem, és egy sajtos cipó kelesztése közben szültem meg Samukát. Attól fogva tovább gyúrtam, tovább sütöttem, és közben a kabáton járt az eszem, hogy ott, a kabát helyén ül a János, és esküszöm, még bólintott is, hogy jól teszed, Ilona, nem szabad feladni a pékséget meg a klienseket. Rágtam a kifli csücskét, úgy dolgoztam, aztán amikor elfogyott a csücsök, hidegség lett a mellemben, és csak arra tudtam gondolni, hogy nem adtam abból a finom csücsökből a kabátnak. De nemcsak ezért adtam fel a feladhatatlant, és nemcsak azért, mert nem bírtam pénzzel a bérletet, hanem mert a pelenkamosás és a mákos kalács sehogy sem férnek össze. Még aznap

elmentem Tódor sógorhoz is, hogy huszonnégy óra alatt letudjak minden megaláztatást, és kölcsönkérjem a havi rokkantségélyét. Lánykoromban jól varrtam, lehetnék varrónő, javitanék, beszegnék, tudnám Samuka mellett is csinálni, és nem kéne korán se kelni, és akár a varrógépre hajtott fejjel is lehet pihenni két szoptatás között. Az a Singer a Baán Frici boltjában kényelmesnek tűnt, de nagyon drága, inkább a Gritzner-t veszem meg, és elsőként egy kispárnát varrok hozzá. Piros lesz, mint a Jánosom arca, piros, mint a pipacs, piros, mint a... mi piros még? Ja, igen, a vér. És ahogy ott álltam a Tódorék háza előtt, a megroggyant ajtó előtt, a Gritzner-vásárlás előtt, a megaláztatás előtt, és Samuka meghúzta a csengő zsinórját, az eszembe villant, mit mondott a sógor, miután visszatért a szétlőtt lábával: annál, hogy valaki megöl, csak egy dologtól félttem jobban, hogy én ölok meg valakit.

Egy márciusi napon kopogtattak, márciusi kopogás volt, úgy kopogott az a valaki, mint az eső kopog. Feltettem a kendőmet, ajtót nyitottam, és Tódor köszönés nélkül lépett be, mondja a mondókáját, hogy hallottam-e, átvesszük a muszka módszert, de én nem hallottam. Pedig így van, Kun Béla kikiáltotta a Tanácsköztársaságot, azt mondja, minden közös lesz, mindenben osztozunk, mint a muszkák, fele enyém, fele tied, lakásból, áruból, boltból, aztán legyintett, maga alá húzta a széket, és a mankójára támaszkodva leült.

Kérsz egy kávét?

Valódi?

Dehogyan valódi, húztam el a szájam, nekem is csak Enrilóm van.

Annak olyan az íze, mint a tőkehalnak. Nem bánom, adj egyet. Délelőtt láttam a cigány asszonyt. Már megint jósolgat.

Jósoltattál te is?

Nincs nekem arra pénzem. Meg aztán mit mondana, indulok-e az olimpián?

Még a háború előtt János is jósolgatott velem. Azt mondta, hosszú az életvonala, ezért is várom, hogy hazatér hamarosan.

Aztán az mit bizonyít? Lehet, hogy hosszú az életvonala, de ha nem elég mély, rossebet se ér. Meg aztán az is lehet, hogy nem is hadifogoly, hanem beállt bolseviknak.

Ne beszélj nekem össze ennyi sületlenséget! Pótcukrot kérsz bele?

Aztán volt egy újabb kopogás, majd anélkül, hogy azt mondtam volna, szabad, jött Tivadar, és mondta azzal a petyhüdt szájával, hogy lelkeim Iluskája, nem akarja, hogy megmentssem a bolsevik veszedelemtől?

Magának nem tűnt még föl, hogy János vitézről és Iluskáról írtak, nem Tivadarról és Iluskáról?

Hogy mondhat ilyet az én *szívemnek* gyöngyháza?

Én még emlékszem arra a június 13-ra, amikor Tivadar az aznapi *Pesti Hírlap*ot lobogtatva rontott be, épp így, mint most, kopogás nélkül, és majdnem nevetett, amikor azt mondta: János serege felmorzsolódott Lemberg közelében, és azóta próbálkozik nálam, a kezemet minden héten megkéri, de hát nem látja, hogy ott van kitéve a kabát?

Elveszem magácskát, és aranyélete lesz.

Tódor mentett meg a kérdésével: És ha a maga üzemét is rekvirálják?

Olyan nincs, kérem. Koporsó mindig kell, még ezeknek a jóra való uraknak is. Egyébként az emberek máris arról beszélnek, hogy Kun Béla visszafoglalja Erdélyt. Szóval én nem félek, hogy munka nélkül maradnék. De jól látom, hogy kávé isznak?

Nem kávé, Enrilo.

Imádom! Tudják, egészen olyan az íze, mint a tőkehalnak.

Ha elég sokáig nézem a színesített fényképet, amelyet a vásárban készítettek, a János szája olyan pirosnak tűnik, mintha kifestették volna. János utálja ezt a fotót, és mindig azt mondja, olyan rajt', mint egy hercegkisasszony, de nekem tetszik. Most, hogy János nincs idehaza, már ki merem tenni a falra, Szűz Mária mellé, az majd megvédi, akárhol is van, addig meg a kabát véd meg engem. Néha próbálom elképzelni, hogy nézhet ki az én Jánosom a négyévi katonáskodás után, hogy szakálla van-e, vagy nagyon le van fogyva, vagy ne adj' Isten, megsebesült. Ha csak a karját vagy a lábát vitte el a lövedék, az nem számít, de én akarok még egy gyereket. De ami a legjobban megrémít, az a pletyka, hogy a fronton gyorsabban öregednek a férfiak, és ha a Tódor sógorra, a János bátyjára nézek, aki egy napot töltött a lövészárokból, akkor olyan, mintha egy aggastyánt néznék. És mi van, ha tényleg áttért a bolsevizmusra? Vajon olyan ez, mint áttérni az evangélikus hitre, hogy újrakeresztelik az embert az Atya a Fiú és a Lenin-fiúk nevében, vagy ez is csak valami bolondéria, mint a magas sarkú cipő? Ismertem egy nőt, aki zsoltárokat énekelt, amíg elő nem került az ura a háborúból, így én is elkezdtem, és varrás közben éneklek, különösen a 29-iket szeretem, Adjátok meg az Úrnak, Isten gyermekei, adjátok meg az Úrnak a tiszteletet és a hatalmat! Néha meg, amikor nem a zsoltárokat éneklek, a kabátot simogatom, a szélét, mintha János volna ott, a széle alatt, és érezné. Nagyon jó kis kabát ez, két évvel a háború előtt vettük a Koronaherceg utcában, a Ráth Aladár szabászatában. Amikor megjött a behívó, én mondtam Jánosnak,

tegye el ezt is, hideg az a Muszkaföld, de nem lehetett, csak azt vihette, amit ellátmányban kaptak, ezért kiterítettem a kabátot a szék hátára, hogy az várja Jánost, ha hazajön.

A kamera elé álltunk mi hárman, Samu fogta a kezemet, a jobb oldalmon meg egy fogast lógattak a seszínű drapéria elé, rajta János kabátja, hogy teljes legyen a család. Aztán ahogy a fényképésztől kilépve a kabátot a karomra terítettem, arra gondoltam, a János haját is így simítanám meg, egy elálló hajtincset a füle mögé gyűrnék, nézném, ahogy nézi. De aztán egy hang azt mondta, ne legyél hülye, Ilona, talán mégis be kéne adni a derekad, és hozzámenni a Tivadarhoz. Nem olyan snájdig, de ellátna mindennel, Samuka is megszokná, és legalább lenne férfi a családban, és akkor az jutott eszembe, hogy kávépótló, cukorpótló, apapótló. Pár napja is, amikor Tódor sógorral beszélünk, hogy a János így meg úgy, Samu azt kérdezte, ki az a János. De hogy egy levél se jön tőle, az borzasztó, én akkor is írnék neki, ha maga Lenin keresztel kommunistává. Néha már komolyan mérges vagyok rá. Csak a kabát, ez a jó kabát maradjon meg, János meg mehet, amerre lát, mit érdekli őt, hogy be kell stoppolnom egy szoknyát, aztán mosnom kell, aztán meg a mángorlót hajtani, és a Straußmayer Mariska kisasszonynak is meg kell csinálnom a hajtókéjét. Ó, hogy az milyen finom kis hölgy, igazi *lédí*. Tegnap láttam, ahogy a suszter a cipőt is a lábára adja, de Tódor sógor azt mondja, most már bizony jobb lesz minden, mert az ellentengernagy megegyezett a franciákkal, a románok megtarthatják Erdélyt, a csehszlovákok Észak-Magyarországot, cserébe kapunk egy kormányzót meg egy szép fehér lovat. Tódor még azt is mondta, hogy szerinte annak a fehér lónak egy részét már rég megkaptuk.

Ebédhez négynek teríték. Magamnak, Samunak, Tódor sógornak és a kabátnak. János minden pillanatban megérkezhet, és akkor már nemcsak egy kép lesz a falon a piros szájával a boldogságos Szűz Mária mellett, hanem akkor megint a férjem lesz, és nem kell többé ott lógnia, mert ő nem oda való. Ahogy eddig jutottam a gondolkodásban, kopogtak, az ajtó kivágódott, és Tivadart megláttam a virágcsokor mögött.

Lelkem Iluskája, *szívemnek* gyöngyháza! Megint kása? Tudja, nálam ürücomb lesz vacsorára, utána jégbe hűtött gyümölcsdarabok. Nem akar átjönni? Megnézhetné a csilláromat is, látom, magácska még petróleummal világít. De nálam, majd meglátja, semmi szag, csak a nagy világosság, mint a Mennyországbán.

Hogyhogy honnan? Most temettem el nyolc bolsevikot. A Horthy úr őkegyelmessége már neki is állt a tisztogatásnak, és ha Isten is úgy akarja, még több munkát ad nekem.

Felesleges próbálkoznia, én szeretem Jánost.

Dehogy szereti. Három éve egy lapot sem kapott tőle. Mondjak valamit? Magácska a kabátot szereti.

Erre megint odajött a hidegség a mellembe, és hirtelen fel se tudtam idézni, hogy nézett ki a János. Csak az a piros, hercegkisasszony-szája volt a szemem előtt. Milyen is? Nálam egy fejjel magasabb, barna szemű. Vagy... vagy inkább kék. Istenem, nem is tudom most így hirtelen. Igen, egészen biztos, hogy kék. Igen, biztosan kék. Barna nem lehet. Hogy nézne már ki barna szemmel. De a haja barna, ez egészen biztos. Tódor szeme is kék. És ha csak azért gondolom, hogy kék a János szeme, mert a bátyjái is az? Jaj, az a hülye kabát meg itt van előttem, itt van a János helye, és most nézne, szem nélkül, fehér szemmel, kék szemmel, átlátszó, piros paprika-szemmel, mindjárt visszaakasztom a szekrénybe, rágja a moly Jánossal együtt, hogy még egy lapot se küld, és áttért a bolsevizmusra.

A 46. zsoltár úgy kezdődik, hogy Isten a menedékünk és az erőnk, nagy-szerű támaszunk a szorongatásban, a 112. meg úgy, hogy Hallelúja, a 29., a kedvencem meg úgy, hogy Adjátok meg az Úrnak, Isten gyermekei, adjátok meg az Úrnak a tiszteletet és a hatalmat! Ezeket énekelte a násznép az esküvőnkön, és akkor én Tivadarra néztem, és még mindig nem szerettem, de kellett a pénz, kellett a pótapa, a pótférj. A Straußmayer Mariska kisasszony is ott volt, aki azóta már asszony, és magas sarkú cipőt viselt, zöld kalapot, és adott egy pengőt, hogy vegyünk fagylaltot rajta, én málnásat kértem, Tivadar citromosat, amin meg se lepődtem. Most két napja vagyok házas, és a terítés már nem az én gondom, mert van egy szolgálónk, aki még annál is szegényebb, mint én voltam három napja, és majd megmondom neki, énekeljen zsoltárokat, attól kicsit jobb, és a háromra terítés most valódi, csak a szerelem a pót. Nézem a régi házamban a hitvesi ágyat, a kép a szentséges Szűzanya mellett még ott van, a szája hercegnős, gondolkozom, levegyem-e vagy ne, kitegyem-e a pótházban vagy ne, mit szólna hozzá Tivadar, mit szólna hozzá Tódor, mit szólna a klientúra, ha új koporsóért jönnek a házba, és a falon egy szellem fényképe csüng. Összeszedek ezt-azt, veszem a kabátot, János kabátját, amelyet a széktámla egészen kikoptatott, éneklek a zsoltárokat, a Gritznert, azt mondja Tivadar, majd eladjuk, úrinő leszek, mint a Straußmayer Mariska kisasszony, és akkor kopognak az ajtón, és akkor megyek, megnézem, ki az, és ott áll ő, és a szája piros, mint a Krisztus urunk vére.